Dordrecht Ondergronds 28

Gemeente Dordrecht,

Plangebied Van der Kooghplaats 1

Een archeologisch bureauonderzoek

M.C. Dorst, Gemeente Dordrecht, 2011

Colofon

ISSN:	n.v.t.
ISBN:	n.v.t.
Tekst:	M.C. Dorst
Redactie:	D.B.S. Paalman
Afbeeldingen:	RR/Archeologie (tenzij anders vermeld)
Vormgeving:	D.B.S. Paalman
Drukwerk:	n.v.t.
Uitgave:	Gemeente Dordrecht, november 2011

Gemeente Dordrecht
Sector Stadsontwikkeling / Afdeling Ruimtelijke Realisatie / Team Archeologie
P: Postbus 8, 3300 AA Dordrecht
T: (078) 7708223
E: monarch@dordrecht.nl
W: www.dordrecht.nl/archeologie.nl

© Gemeente Dordrecht, 2011
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.

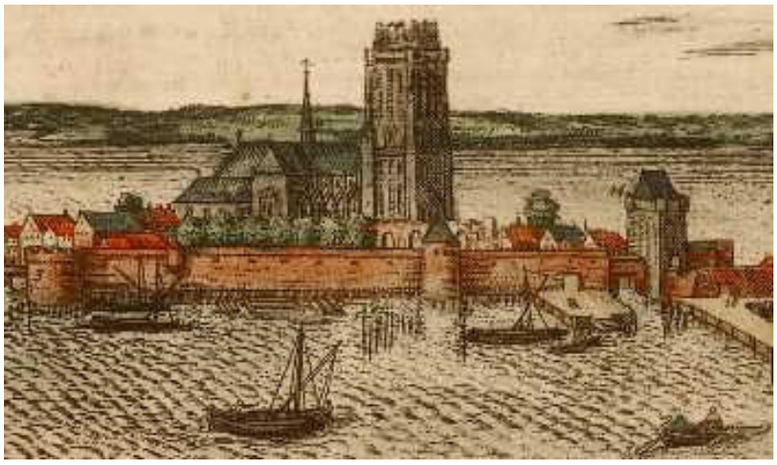

Inhoud

1. Inleiding 5

1.1 Algemeen 5

1.2 Administratieve gegevens 6

2. Gegevens plangebied en bureauonderzoek 7

2.1 Plan- en onderzoeksgebied en huidig grondgebruik 7

2.2 Geplande werkzaamheden 8

3. Vraag- en doelstellingen 9

4. Bureauonderzoek 11

4.1 Historische bronnen 11

4.2 Bekende gegevens 14

5. Conclusies en Aanbevelingen 19

Literatuur 20

Afkortingen 21

Afbeelding: planontwerp Van der Kooghplaats 1 (door: Stijl Architectuur, 11-11-2010).

1. Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van Stijl Architectuur bv in Dordrecht is voor het plangebied Van der Kooghplaats 1 te Dordrecht een bureauonderzoek uitgevoerd. In het kader van een nieuwbouwplan zullen er bodemverstorende activiteiten worden uitgevoerd.

De historische binnenstad van Dordrecht[1] is op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Dordrecht gekenmerkt door een zeer hoge verwachting op de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd.[2] Op basis van deze zeer hoge verwachting en de geplande bodemingrepen die dieper gaan dan 40 cm beneden maaiveld, is de locatie onderzoeksplichtig.
De eerste fase van een archeologisch onderzoek bestaat uit het uitvoeren van een bureauonderzoek, waarin een inventarisatie wordt gemaakt van de eventueel te verstoren archeologische waarden.

Dit document betreft de rapportage van het bureauonderzoek.
In hoofdstuk 2 zijn de gegevens van het plangebied vermeld, in hoofdstuk 3 worden de doel- en vraagstellingen uiteengezet. Hoofdstuk 4 betreft het bureauonderzoek en in hoofdstuk 5 zijn de conclusies en een aanbeveling verwoord.

1 Dit omvat het stadsdeel binnen de Spuihaven.
2 Archeologische verwachtingskaart 2009, kaartbijlage 3.

1.2 Administratieve gegevens

Aard Onderzoek:
Bureauonderzoek
Projectcode:
1116
ARCHIS:

Onderzoeksmeldingsnr.:	n.v.t.
Vondstmeldingsnummer:	n.v.t.

Periode:
Middeleeuwen - Nieuwe Tijd
Datum onderzoek:
Oktober 2011
Plangebied:
Van der Kooghplaats 1
Provincie:
Zuid Holland
Gemeente:
Dordrecht
Plaats:
Dordrecht
Toponiem:
Van der Kooghplaats 1
Kaartblad:
38C
RD-coördinaten:

Noord:	105.625 / 425.726
Oost:	105.630 / 425.716
Zuid:	105.633 / 425.711
West:	105.621 / 425.720

Kadastrale gegevens:

Gemeente code:	DDT00
Sectie:	G
Perceelnr.:	3124

Opdrachtgever:
Stijl Architectuur b.v.
3311 ER Dordrecht
Contactpersoon:
mevr. M. Ernest (projectleider)
E-mail: m.ernest@stijlarchitectuur.nl
Telefoon: 078-648 96 07
Uitvoerder:
Gemeente Dordrecht, afd. Ruimtelijke Realisatie/Archeologie
Auteur:
dhr. M.C. Dorst (senior- KNA archeoloog)
Autorisatie:

Bevoegde overheid:	Gemeente Dordrecht
Autorisatie onderzoek:	mw. H. Kromkamp (afdelingshoofd namens B&W)
Autorisatie rapport:	mw. J. Hoevenberg (senior-archeoloog)

Archivering projectgegevens en vondstmateriaal:

Digitaal:	Archief Ruimtelijke Realisatie/Archeologie (www.dordrecht.nl/archeologie) / e-depot Nederl andse Archeologie (http://www.dans.knaw.nl)
Analoog:	Archief Ruimtelijke Realisatie en het Stadsdepot/ Erfgoedcentrum DiEP

2. Gegevens plangebied en bureauonderzoek

2.1 Plan- en onderzoeksgebied en huidig grondgebruik

Het plangebied Van der Kooghplaats 1 betreft een perceel in de historische stadskern van Dordrecht (afb. 1). Op het betreffende perceel, gelegen aan de achterzijde van het rijksmonument aan de Voorstraat 106, is laagbouw aanwezig. Aan de westzijde is de Heer Heymansuysstraat de begrenzing (afb. 2). De locatie heeft een omvang van circa 7x15 m (circa 105 m²). De centrumcoördinaten zijn X: 105.628, Y: 425.719.

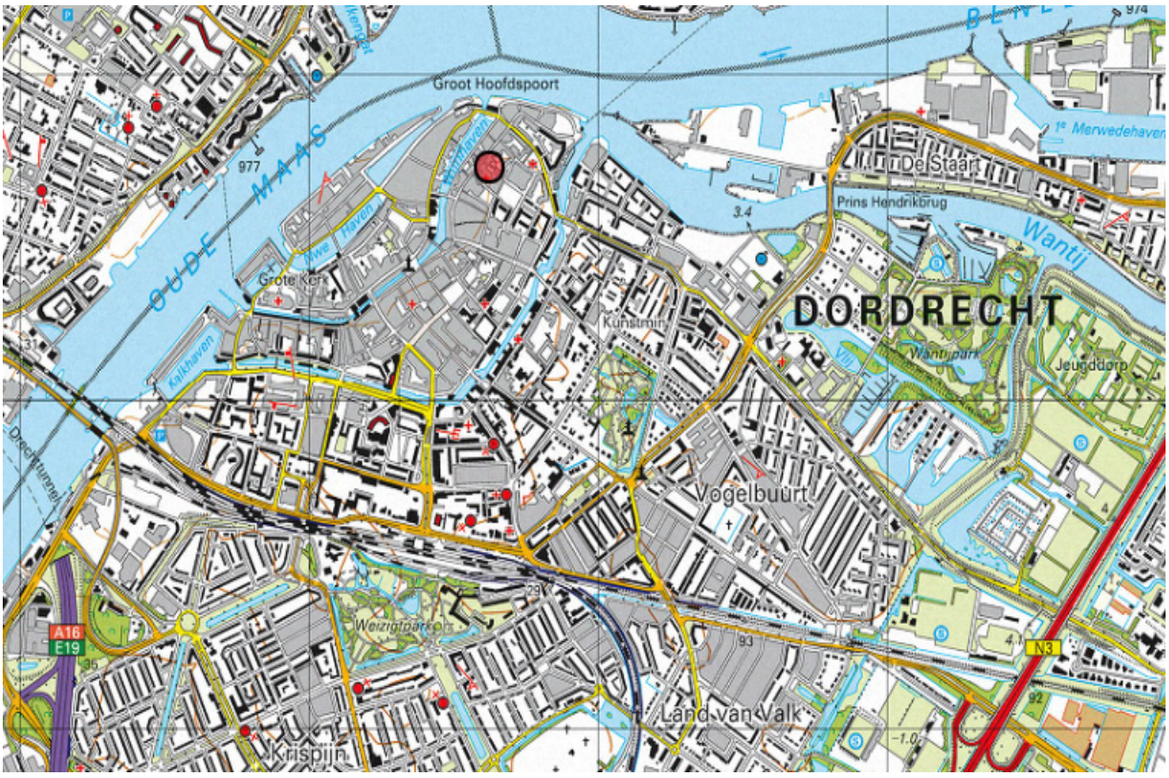

Afb. 1. De locatie van het plangebied Van der Kooghplaats 1 (rood).

Afb. 2. De locatie van het plangebied in detail.

2.2 Geplande werkzaamheden

In samenwerking met Stijl Architectuur uit Dordrecht is door Perrée & Partners Vastgoed uit Eindhoven een plan opgesteld om de locatie Kooghplaats 1 te Dordrecht te herontwikkelen. Door Ibt ingenieurs uit Papendrecht is een (voorlopig) palen- en funderingsplan opgesteld.[3]

De aanwezige laagbouw zal worden gesloopt en er zal een appartementencomplex gebouwd worden. De onderkant van de nieuwe fundering is voorlopig vastgesteld op 1,55 m + NAP. Het maaiveld ligt hier op circa 2,55 m + NAP. Binnen het voorlopige plan zal er tot 100 cm - mv ontgraven worden. Daarnaast zullen er 14 buispalen met een diameter van 22 cm worden aangebracht. Deze reiken tot een diepte van 18,5 m – NAP.

3 Ibt Ingenieurs, projectnr. 55709, d.d. 30-6-2011.

3. Vraag- en doelstellingen

Het hoofddoel van het bureauonderzoek is het inventariseren van de mogelijk aanwezige archeologische waarden en de mate waarin deze door de herinrichtingsplannen verstoord zullen worden. Voor het bureauonderzoek zijn de volgende vraag- en doelstellingen geformuleerd:

1. Worden er in het plangebied archeologische waarden verwacht?

2. Zo ja, wat is hiervan de verwachte diepteligging, aard en ouderdom?

3. Formuleer een aanbeveling met betrekking tot eventueel vervolgonderzoek of bescherming van de archeologische waarden in het plangebied.

Noort
Die nieuwe Haven
Nieuwe Kerk

4. Bureauonderzoek

In het bureauonderzoek zijn de bekende historische en archeologische gegevens geïnventariseerd. Op basis hiervan is voor de locatie een verwachting en een aanbeveling opgesteld.

4.1 Historische bronnen

Het plangebied bevindt zich achter de oudste straat van de middeleeuwse stadskern van Dordrecht, de Voorstraat (de Oude Dijk). Bewoning aan de noordzijde van de Voorstraatshaven, aan de Poortzijde van de stad (langs de Wijnstraat/Nieuwe Dijk) dateert ten minste vanaf het begin van de 13e eeuw.[4] Bewoning aan de Landzijde van de stad, ten zuiden van de Voorstraatshaven, is waarschijnlijk nog ouder en kan dateren vanaf de 10e – 11e eeuw. In deze oudste fase behoorde het tot het Heer Danielsambacht en was in handen van de heren van de Merwede.
In 1271 krijgen de Dordtenaren toestemming van de graaf van Holland om een gracht rond de stad te graven: de stadsgracht, later Spuihaven genoemd. Dit is de grens van de middeleeuwse, historische stadskern. Ontsluiting van de Voorstraat en Wijnstraat werd gedurende de 13e eeuw gerealiseerd door uitvalswegen naar de stadsmuur/Vest en de rivier de Merwede. Het plangebied ligt langs één van de smallere uitvalswegen, namelijk de Heer Heymansuysstraat (afb. 1 en 2).
Het straatje is genoemd naar Heer Heyman Suus die in de oudste stadsrekeningen van 1283-1286 wordt genoemd als beheerder van de stedelijke geldmiddelen. Vermoedelijk was hij betrokken bij het bouwrijp maken en (laten) bebouwen van de in deze periode sterk groeiende stad.[5] De oudste bebouwing was vooral gevestigd op en aan de hoger gelegen dijk, de Voorstraat. Hier woonde met name de stedelijke elite, die bestond uit de rijkere handelaren en politieke bestuurders. Aan het eind van de 13e eeuw werden de lagere delen ten zuiden van de Voorstraat op grote schaal opgehoogd en raakten vervolgens bebouwd. De uitbreidingen waren met name gericht op de huisvesting van het groeiende aantal ambachtslieden in de stad. Dit kwam onder andere door toedoen van graaf Floris V, die in 1276 voorrechten verleende aan lakenkopers en wollewevers die zich in Dordrecht wilden vestigen.[6]
De wijk waarin het plangebied ligt werd ook wel Kannekopersbuurt genoemd. Dit verwijst naar de keramiekhandelaren die daar gevestigd waren.[7] Dit waren de importeurs van de steengoedproducten uit het Duitse Rijnland. Vermoedelijk gaat deze benaming terug op de oudste fase van de stad en is het een verwijzing naar de eerste bewoners/handelaren die aan de Voorstraat woonden.
Aangenomen kan worden dat het stadsdeel waarin het plangebied ligt in het laatste kwart van de 13e eeuw bebouwd is geraakt. Vermoedelijk zullen de huizen/ambachtbedrijven haaks op de ontsluitingsweg Heer Heymansuysstraat hebben gestaan. In eerste instantie zullen de gebouwtjes van hout zijn geweest, die gedurende de 14e en 15e eeuw zijn vervangen door bakstenen panden.

Op alle bekende historische kaarten is op de betreffende locatie bebouwing aangegeven.
Op de kaart van Guicciardini uit 1567 is direct achter het huis aan de Voorstraat 106 bebouwing aangegeven. Mogelijk betreft het een aanbouw van dit pand of een doorgang, wellicht een poortje, dat toegang geeft tot het onbebouwde middenperceel (afb. 3). Ten zuidoosten daarvan zijn langs de Heer Heymansuysstraat kleine huizen aangegeven.

4 Sarfatij 2007, 89-90.
5 Van Baarsel 1992, 50.
6 Lips 1974, 246.
7 Lips 1974, 241, 249.

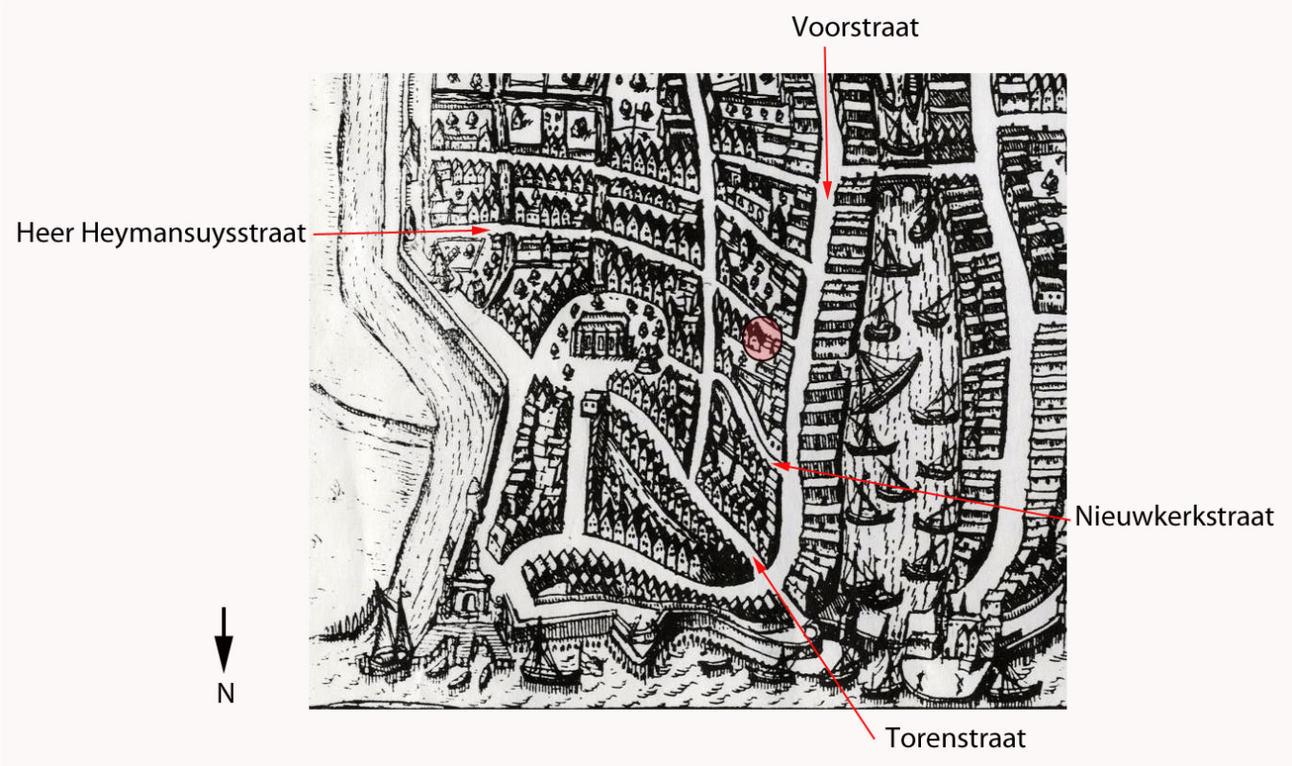

Afb. 3. De locatie van het plangebied (in rode cirkel) geprojecteerd op een uitsnede van een kaart van Ludovico Guicciardini uit 1567. Op de locatie is een mogelijke uitbouw van het pand aan de Voorstraat 106 of een poortje aangegeven. Aangrenzend zijn huizen weergegeven.

Op de kadastrale kaart uit het eerste kwart van de 19e eeuw is de oude bebouwingssituatie nog aanwezig (afb. 4). Hierop is sprake van een langgerekt perceel met woonpand aan de Voorstraat 106. Ten zuiden daarvan bevinden zich smalle bebouwde percelen, die haaks op de Heer Heymansuysstraat staan.
Gedurende de jaren ’60 en ’80 van de vorige eeuw worden de vervallen panden langs de Heer Hermansuysstraat gesloopt en vindt er nieuwbouw plaats.

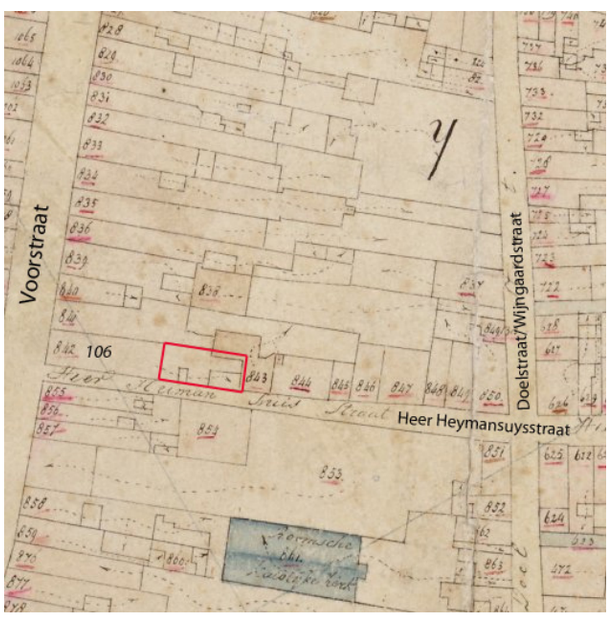

Afb. 4. De locatie van het plangebied (rood) geprojecteerd op een uitsnede van de kadastrale kaart uit 1811-1832. Het perceel behoort tot het pand aan de Voorstraat 106, zoals is aangegeven met stippellijn en pijltje in het perceel. Vermoedelijk is er sprake van postmiddeleeuwse aanbouwen achter het oorspronkelijke middeleeuwse woonhuis. Langs de Heer Heymansuysstraat liggen mogelijk twee onbebouwde of open plaatsjes.

Het is niet duidelijk of alle bebouwing achter het Rijksmonument Voorstraat 106 is gesloopt. Delen van het muurwerk direct achter het pand zijn nog te zien op foto's uit het midden van de jaren '70 van de vorige eeuw. Ze hebben waarschijnlijk deel uitgemaakt van het postmiddeleeuwse achterhuis en de erfafscheiding (afb. 5). De meest zuidelijke panden zijn huizen die waarschijnlijk deels zijn omgevormd tot het nu aanwezige laagbouwpand en deels tot de Van der Kooghplaats. Deze nieuwbouw dateert uit de jaren '80 van de vorige eeuw. Het is nieuw opgemetseld met oude stenen, maar aan de zijmuur aan de kant van de heer Heymansuysstraat is te zien dat de onderste 6 tot 9 baksteenlagen van een ouder pand/oudere muur zijn (afb. 6). De funderingen hiervan zijn vermoedelijk nog aanwezig.

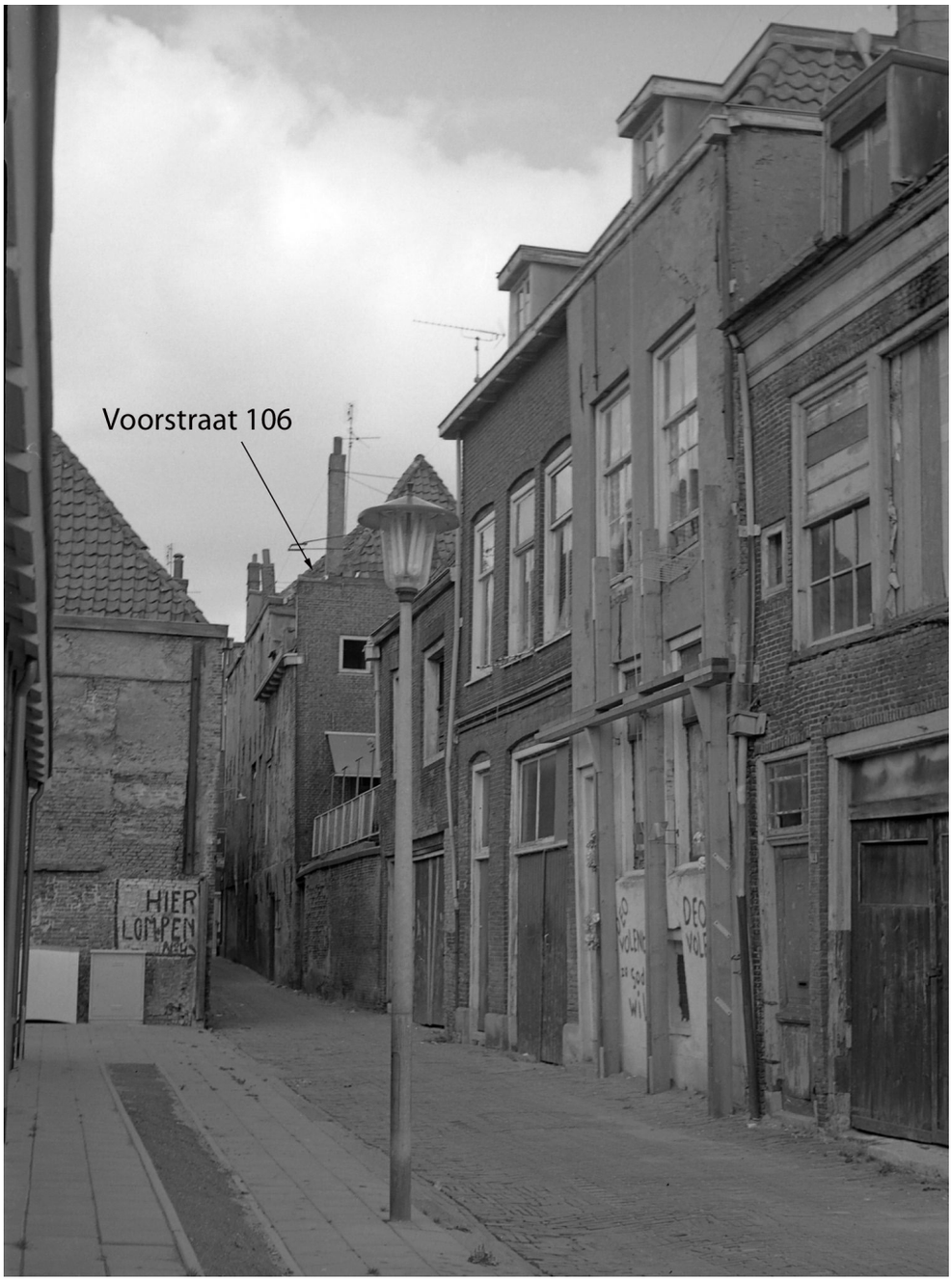

Afb. 5. Het plangebied in (vermoedelijk) 1976, gezien vanuit de Heer Heymansuysstraat in de richting van de Voorstraat. De bebouwing rechts betreft het plangebied.

Afb. 6. De huidige bebouwing in het plangebied aan de Heer Heymansuysstraat. Hierop is het verschil tussen de oudere intacte muurresten en het nieuw opgemetselde deel herkenbaar. Foto: C. Weijs.

4.2 Bekende gegevens

In het plangebied is nooit eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. Op basis van enkele onderzoeken in de omgeving kan een inschatting gemaakt worden van de te verwachten bewoningssporen op de locatie. Dit betreffen de onderzoeken van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) aan de Heer Heymansuysstraat tussen 1975-1978, een onderzoek aan de Voorstraat 244 en een vondstmelding aan de Voorstraat 88 (afb. 7).[8] Hieronder zullen allereerst de bodemkundige resultaten van deze onderzoeken worden besproken, gevolgd door de archeologische gegevens.

8 ROB onderzoek: Dordrecht projectcode 7501, Archis waarnemingsnr. 24968. Voorstraat 244: Dordrecht projectcode 0816, Archis OZ-meldingsnr. 29541. Voorstraat 88: Dordrecht projectcode 1117.

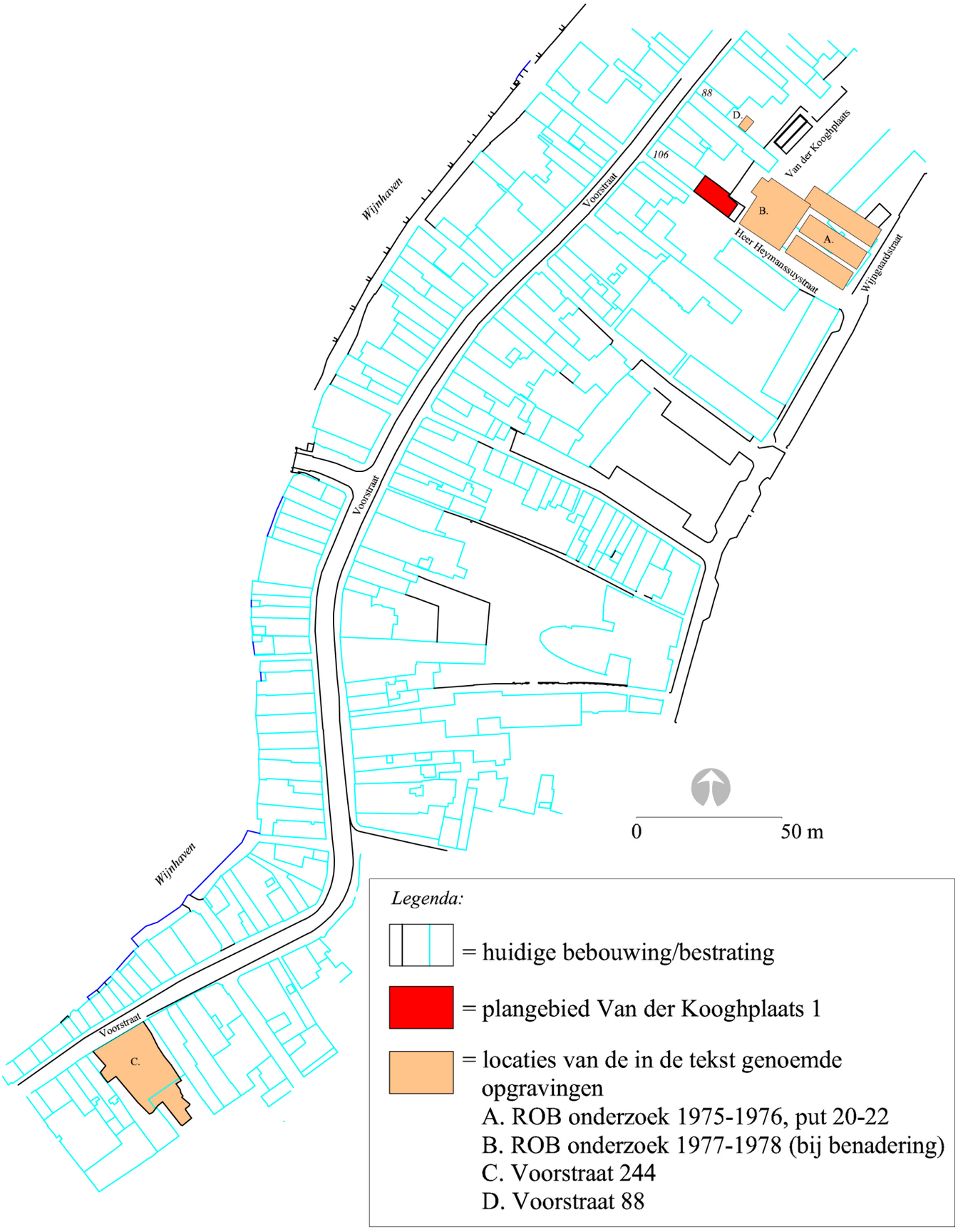

Afb. 7. Een overzicht van de in de tekst besproken onderzoeken.

Bekende lithostratigrafische gegevens
Het ROB-onderzoek aan de Heer Heymansuysstraat betreft opgravingsputten die vanaf de Wijngaardstraat tot aan de zuidgrens van het plangebied reikten (afb. 7, A en B).
De natuurlijke afzettingen liggen hier op een diepte van ongeveer 6,2 m – mv (3,4 m – NAP). Deze bestaan uit een laag grijze (kom)klei met een dikte van 30 cm. Hieronder is een kleiig veenpakket aanwezig, het Hollandveen Laagpakket.
Op de natuurlijke afzettingen zijn verschillende antropogene ophogingspakketten aanwezig. De oudste ligt op de komklei en bestaat uit bruine, sterk humeuze klei met mest. Het pakket heeft een dikte van 110 cm en is gelaagd. Dit pakket dateert vermoedelijk uit de Middeleeuwen, vóór circa het midden van de 13e eeuw. Vermoedelijk vertegenwoordigt het de oudste middeleeuwse bewoning gedurende de 10e- tot midden 13e eeuw. De top van het pakket ligt op circa 2,3 m – NAP.
Hierop is een flink pakket grijze klei aanwezig, van ongeveer 350 cm dik. De top ligt op circa 1,2 m – NAP. In dit pakket zijn op verschillende niveaus ingravingen en bruine, humeuze klei-/(leef)lagen aanwezig. Het pakket is dus ontstaan door geleidelijk ophogen van het terrein. Het kan gedateerd worden tussen het midden van de 13e eeuw tot circa het begin van de 17e eeuw.

De onderzoeken aan de Voorstraat 244 en 88 geven informatie over de bodemopbouw in en ten noorden van het plangebied. De Voorstraat is één van de twee oudste ontginningsassen van waaruit de stad is gegroeid. Deze oudste (middeleeuwse) bewoning concentreerde zich op en langs de oevers van de rivier de Thure(drith), de huidige Wijnhaven. De ophogingspakketten op de oevers vormden een deel van de oudste bedijking van de Dordrechtse Waard.

De diepst gelegen natuurlijke afzetting aan de Voorstraat 244 bestaat uit stroomgordelafzettingen, vermoedelijk van de oudere, pre-middeleeuwse fase van de Thure(drith).[9] De top is aanwezig rond de 1,8 m – NAP (ca. 4,8 m – mv). Hierop is een antropogeen ophogingspakket aanwezig dat bestaat uit donkerbruine, sterk organische klei. Het pakket bevat houtsnippers, veenbrokken, zandvlokken, mest, stro en enkele fragmenten keramiek. Het pakket kenmerkt zich door een sterk verschil in dikte. Aan de Voorstraat ligt de top op circa 1 m + NAP (ca. 2 m – mv) en 35 m ten zuiden van de Voorstraat op circa 1,1 m – NAP (ca. 3,8 m – mv).
Het pakket is relatief 'schoon' en is mogelijk in één of enkele kort op elkaar volgende fases opgeworpen. Het kan geïnterpreteerd worden als een dijk. Het pakket kan op basis van een leefniveau in de top gedateerd worden in de periode tot het begin van de 13e eeuw. Hierop is een dik heterogeen pakket ophogingen aanwezig. Het bestaat uit veel verschillende lagen blauwgrijze tot bruingrijze klei met daarin relatief veel stadsafval. In het pakket zijn verschillende loop-/leefniveaus aanwezig en het kan gedateerd worden tussen circa het einde van de 13e eeuw en de 18e eeuw. Aan de kant van de Voorstraat is het pakket circa 170 cm dik, 20 m ten zuiden daarvan ongeveer 400 cm.

Op locatie Voorstraat 88 is in de achtertuin van het pand, op 20 m ten zuiden van de Voorstraat, een boring gezet die een vergelijkbare bodemopbouw toont.[10]
De diepst gelegen natuurlijke afzetting betreft een stroomgordelafzetting, waarvan de top aanwezig is op 4,8 m – mv. Dit zijn waarschijnlijk de oudere, pre-middeleeuwse afzettingen van de Thure(drith). Hierop is een pakket bruine venige klei aanwezig. De afzetting is deels antropogeen beïnvloed of opgebracht. De top van het pakket ligt op 3,9 m – mv. Het dieper gelegen traject bestaat mogelijk nog uit een natuurlijke (oeverwal/kom)afzetting. Hierop zijn vermoedelijk ook antropogene ophogingspakketten aanwezig. Het pakket dateert waarschijnlijk uit de periode tot circa de tweede helft van de 13e eeuw of begin 14e eeuw. Dit pakket is vermoedelijk hetzelfde als dat wat aan de Voorstraat 244 als dijk is geïnterpreteerd. Hierop is een antropogeen ophogingspakket aanwezig waarvan de top op 2 m – mv ligt.

9 Dorst 2011a.
10 Dorst 2011b.

Door de aanwezigheid van een (water)kelder in het hierop gelegen pakket kan dit gedateerd worden tussen circa de tweede helft van de 13e/begin 14e eeuw en de 16e/17e eeuw. Het hoogst gelegen bodempakket, met een dikte van 200 cm, dateert uit de periode 16e/17e eeuw tot heden.

Bekende archeologische gegevens
De onderzoeken van de ROB aan de Heer Heymansuysstraat tussen 1975 en 1977 geven een goed algemeen beeld van de bebouwingsgeschiedenis langs deze straat. De oudste bewoningssporen dateren uit het einde van de 13e eeuw. Het gaat hier om verschillende greppels die zijn ingegraven vanuit verschillende niveaus in het dikke ophogingspakket, dat eveneens dateert uit de 13e eeuw. De greppels staan haaks op de Heer Heymansuysstraat en worden geïnterpreteerd als de gefaseerde begrenzingen van de uitbreidingen van de achtererven van de panden aan de Voorstraat.
Vanaf het begin van de 14e eeuw verschijnen langs de Heer Heymanssuystraat één-schepige houten structuren, op percelen met een afmeting van 4x8 m. Tijdens archeologisch onderzoek zijn deze aangetroffen vanaf 1,75 m – NAP. De panden staan haaks op de Heer Heymansuysstraat en zijn geïnterpreteerd als loodsvormige werkplaatsen. In het midden hiervan waren verharde (werk- of stook)vloertjes aanwezig. Op de achtererven waren afval- en waterputten aanwezig. De huizen/werkplaatsen werden regelmatig opgehoogd. Op sommige locaties zijn zeven verschillende loop-/leefniveaus vastgesteld.
Vanaf de tweede helft van de 14e eeuw worden er ook bakstenen panden aan de Heer Heymansuystraat gebouwd. Het terrein waarop de achtererven van deze 14e –eeuwse panden liggen, wordt gedurende deze periode verder opgehoogd, waarbij de erven in noordoostelijke richting uitbreiden.
Van de postmiddeleeuwse bebouwing is slechts weinig gedocumenteerd. Deze was door de sloopwerkzaamheden al grotendeels verdwenen.

Direct aan de Voorstraat zijn de oudere archeologische niveaus hoger gelegen. Aan de Voorstraat 244 was de middeleeuwse houtbouw direct langs de straat aanwezig vanaf 2 m – mv (ca. 1 m + NAP). De vermoedelijk houten huizen die aan de Voorstraat lagen dateren uit de periode tot circa de 13e eeuw. Vanaf het einde van de 13e eeuw wordt op het perceel van wat nu Voorstraat 244 is, een groot bakstenen huis gebouwd. Deze heeft een lengte van 23 m en een breedte van circa 8 m. Hierachter bevond zich een door middel van perceelsmuren afgescheiden erf met twee beerkelders. Deze 14e en 15e –eeuwse beerkelders lagen op circa 27 en 35 m vanaf de Voorstraat, op een diepte van 0,4 m + NAP (ca. 2,5 m – mv).
In het hoger gelegen bodempakket waren achtererfsporen van het huis aanwezig, waaronder bestrating, muren, een waterkelder, riolen, bezinkputten en een beerkelder. Deze dateren uit de periode 16e – 19e eeuw.

In de achtertuin van Voorstraat 88 waren, op 20 m vanaf de straat, een waterkelder en muurwerk aanwezig vanaf een diepte van 50 cm – mv. Deze bewoningssporen zijn te dateren in de 17e/18e eeuw.

Afb. 8. ROB-onderzoek, 1975.

Afb. 9. Opgraving Voorstraat 244, 2008.

Afb. 10. Het gewelfde dak van de kelder, in de tuin van Voorstraat 88, waarneming 2011.

Dordrecht

5. Conclusies en Aanbevelingen

Ten aanzien van de geformuleerde vraag- en doelstellingen kan het volgende worden gesteld:

1. Worden er in het plangebied archeologische waarden verwacht?

De bodem in het plangebied is vermoedelijk minimaal verstoord door de sloopwerkzaamheden in de tweede helft van de vorige eeuw. Daardoor zijn bewoningsresten te verwachten uit de Middeleeuwen en de postmiddeleeuwse periode. Met zekerheid betreft het bewoningssporen uit de periode 13e – 20e eeuw. Daarnaast kunnen ook oudere middeleeuwse bewoningssporen uit de periode 10e – 13e eeuw aanwezig zijn.
De aanwezigheid van bewoningssporen uit nog oudere perioden (IJzertijd en Romeinse Tijd) is in de binnenstad niet met zekerheid vastgesteld. Deze kunnen op basis van de aanwezigheid van premiddeleeuwse stroomgordelafzettingen echter niet uitgesloten worden.

2. Zo ja, wat is hiervan de verwachte diepteligging, aard en ouderdom?

In het plangebied zal, mogelijk tot circa 4,8 m – mv, sprake zijn van antropogene ophogingspakketten. Vanaf het huidige maaiveld tot circa 2 m – mv worden bewoningssporen verwacht uit de periode 16e – 20e eeuw.
Aan de Voorstraatzijde zullen postmiddeleeuwse achtererfsporen van het pand Voorstraat 106 aanwezig zijn. Het gaat om perceelsscheidingsmuren, beer- en waterkelders en –putten en mogelijk de funderingen van het postmiddeleeuwse achterhuis. Aan de oostzijde kunnen funderingsresten aanwezig zijn van huizen die aan de Heer Heymanssuysstraat stonden.

In de diepere ophogingspakketten worden vanaf 2 á 3 m – mv bewoningssporen verwacht uit de periode 13e – 16e eeuw.
Aan de Voorstraatzijde zullen middeleeuwse achtererfsporen van het pand Voorstraat 106 aanwezig zijn, waaronder perceelsscheidingsmuren, funderingen van secreten/beer- en waterkelders en –putten. Aan de oostzijde kunnen ook resten aanwezig zijn van de 14e –eeuwse houten (ambachts)panden die langs de Heer Heymanssuysstraat stonden. Ook muurresten van de bakstenen opvolgers van deze panden worden verwacht.

Eventuele bewoningssporen uit de periode 10e -13e eeuw en ouder kunnen aanwezig zijn in het ophogingspakket of antropogeen beïnvloede bodempakket dat (verondersteld) aanwezig is vanaf circa 3,9 m – mv. De aard van deze mogelijk aanwezige bewoningsresten is onbekend.

3. Formuleer een aanbeveling met betrekking tot eventueel nader onderzoek of bescherming van de archeologische waarden in het plangebied.

Op basis van het huidige herinrichtingsplan kan gesteld worden dat er binnen de te ontgraven diepte van 1 m – mv bewoningssporen uit de periode 16e – 20e eeuw verstoord zullen worden. Aanbevolen wordt een nader archeologisch (veld)onderzoek uit te voeren. Dit dient erop gericht te zijn de (verwachte) archeologisch bewoningssporen te documenteren tot op het te verstoren niveau. Gezien de geringe ontgravingsdiepte wordt aanbevolen de ondergrondse sloop en ontgraving archeologisch te laten begeleiden.

Voor vragen over de conclusies en aanbevelingen in dit rapport kan contact worden opgenomen met M.C. Dorst, senior archeoloog, Monumentenzorg & Archeologie, gemeente Dordrecht (tel. 078 770 4904).

Literatuur

Baarsel, M. van, 1992: Van Aardappelmarkt tot Zwijndrechts Veerhoofd. De straatnamen van de historische binnenstad van Dordrecht. Hilversum.

Dorst, M.C., 2011a: Graven naar de Graaf… Archeologisch onderzoek naar het laatmiddeleeuwse, grafelijke leen Leeuwenburg/Mijnsherenherberg aan de Voorstraat 244. Gemeente Dordrecht. In: Dordrecht Ondergronds 5.

Dorst, M.C., 2011b: Dordrecht Voorstraat 88. Waarnemingen in de achtertuin van het pand Voorstraat 88. Gemeente Dordrecht. In: Dordrecht Ondergronds Waarneming 7.

Herwaarden, J., de Boer, D., van Kan, F. en G. Verhoeven, 1996: Geschiedenis van Dordrecht tot 1572. Gemeentearchief Dordrecht.

Lips, C.J.P., 1974: Wandelingen door Oud-Dordrecht. Europese Bibliotheek, Zaltbommel.

Sarfatij, H., 2007: Archeologie van een Deltastad. Opgravingen in de binnenstad van Dordrecht. Stichting Matrijs, Utrecht.

Sarfatij, H., 1976: Archeologische Kroniek van Zuid-Holland over 1975. Holland 8, 270-275.

Sarfatij, H., 1976: Archeologische Kroniek van Zuid-Holland over 1976. Holland 9, 258-259.

Sarfatij, H., 1977: Stadskernonderzoek. In: Jaarverslag ROB 1976, 24-25.

Sarfatij, H., 1978: Stadskernonderzoek. In: Jaarverslag ROB 1978, 47-52.

Veldtekeningen van de onderzoeken van de ROB tussen 1975-1976, aanwezig in het Stadsdepot van de gemeente Dordrecht.

Afkortingen

ARCHIS	Archeologisch Informatiesysteem van de RCE
GAD	Gemeente Archief Dordrecht
mv	Maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
ROB	(voormalige) Rijksdienst voor het Oudheidkundig BodemonderzoeK (nu RCE)